

Arkadiusz Ochmański

Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego miasta Tarnowskie Góry i powiatu tarnogórskiego

Turystyka Kulturowa nr 10, 43-63

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Materiały faktograficzne

Arkadiusz Ochmański

Raport z analizy potencjału turystyczno-kulturowego miasta Tarnowskie Góry i powiatu tarnogórskiego (1 czerwca - 21 lipca 2012)

I. Dane dotyczące przebiegu badania:

Obszar badania: Miasto Tarnowskie Góry, powiat ziemski tarnogórski

Lokalizacja: Województwo Śląskie

Zasięg: mikroregion

Metodologia: metoda oceny potencjału turystyczno-kulturowego mikroregionów zawarta w: Mikos von Rohrscheidt A., 2010, Turystyka kulturowa. Fenomen, potencjał, perspektywy (Wyd.2) Wyd. KulTour.pl, Poznań.

Kwerenda źródłowa literatury i materiałów: czerwiec-sierpień 2012

Zapytania waloryzacyjne w obiektach i wizje lokalne: lipiec 2012,

Badania terenowe: lipiec 2012 – sierpień 2012,

Przeprowadzający badanie terenowe: Arkadiusz Ochmański

Data wypełnienia formularza: 10-21 lipiec 2012

II. Formularz waloryzacyjny mikroregionu

Kategoria I: Potencjalne cele turystyki kulturowej

I.A: Zabytki:

I.A. a) Obiekty sakralne:

Sanktuarium historyczne o znaczeniu krajowym lub regionalnym (diecezjalnym) (jedno pierwsze) (6)

Sanktuarium Matki Boskiej Zbroslawickiej (6)

Inna historyczna stale dostępna świątynia innych wyznań i religii (4)

Ewangelicko-augsburski Kościół Zbawiciela w Tarnowskich Górach(4)

Inna świątynia innych wyznań i religii Z (2)

Zbór Adwentystów Dnia Siódmego w Tarnowskich Górach (2)

Inny obiekt sakralny o znacznych walorach architektonicznych (za pierwsze trzy) (4) –
Gotycki Kościół św. Marcina z XV wieku w Starych Tarnowicach (4)

Drewniany Kościół Wniebowzięcia NMP z sobotami z XVII wieku wraz z drewnianą dzwonnica z XVIII wieku w Miasteczku Śląskim (4)

XVIII wieczny późnobarokowy Kościół św. Barbary w Ożarówicach (4)

I.A. b) Zamki i pałace:

Monumentalny zamek lub pałac historyczny, ZD (za pierwsze trzy) (10)

Renesansowy XVI wieczny Zamek Wrochemów w Tarnowskich Górach (10)

Zamek lub pałac historyczny ZD (za pierwsze trzy) (3)

Zespół pałacowo – parkowy z 1720 roku na fundamentach dawnego zamku obronnego Kokorzów z XV – XVI wieku w Kamieńcu (3)

Późnobarokowy pałac w Szalszy z XVIII wieku (3)

Późnobarokowy pałac w Rybnej z XVIII wieku (3)

Zamek lub pałac stylizowany[28] D (za pierwsze dwa*) (2)

Eklektyczny zespół pałacowo-parkowy w Brynku z XIX wieku (0)
Neobarokowy pałac baronów von Furstenberg z 1889 roku, w Miedarach (0)

I.A. c) Inne zabytkowe obiekty architektoniczne i techniczne:

Średniowieczny cenny zespół urbanistyczny [29] z rynkiem i ulicami, zachowany w znacznej części (za pierwsze trzy) (12)

Inny cenny zespół urbanistyczny na przynajmniej krajową skalę (10)

Historyczny zespół urbanistyczny z rynkiem, zachowany we fragmentach (pierwsze dwa) (3)

Tarnowskie Góry-układ urbanistyczny miasta z centralnie położonym rynkiem i ulicami wybiegającymi z jego naroży: Legionów, Miarki, Marszałka Piłsudskiego, Sobieskiego i Królika (3)

Miasteczko Śląskie-miasto w ramach historycznego założenia (3)

Budynek o znacznych walorach architektonicznych [30], miejsce ważnych wydarzeń ZD (pierwsze trzy) (6)

Dom Siedlaczka z XVI wieku w Tarnowskich Górach-miejsce biesiadowania króla podczas wyprawy na Wiedeń (6)

Budynek o znacznych walorach architektonicznych, miejsce ważnych wydarzeń* [31] Z (pierwsze dwa**) (3)

Budynek o znacznych walorach architektonicznych ZD (pierwsze trzy**) (4)

Dom Cochlera z XVII wieku w Tarnowskich Górach (4)

Dom Wieprzowski z XVII wieku w Tarnowskich Górach (4)

Dom Petrascha z XVI wieku w Tarnowskich Górach (0)

Historyczne fortyfikacje miejskie zachowane z znacznej części ZD (4)

Znaczne fragmenty historycznych fortyfikacji miejskich (2)

Ruiny fortyfikacji miejskich (1)

Zachowane w znacznej części zespoły zabytkowe związane z dziejami innych niż polska grup etnicznych (za pierwsze dwa zespoły) (7)

Historyczna zabudowa Rynku w Tarnowskich Górach-związana z dziejami Prusów (7)

XIX wieczny zespół pałacowo-parkowy książąt Donnesmarcków zbudowany w stylu neobaroku francuskiego w Świerklańcu (7)

Pojedyncze zabytki związane z dziejami innych grup etnicznych ZD (za pierwsze dwa*) (4)

Kilka posiadłości książąt śląskich i magnatów ziemskich pochodzenia pruskiego m.in. Zamek Myśliwski Donnersmarcków (4)

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu międzynarodowym ZD (pierwszy) (10)

Zabytkowa Kopalnia Rud Srebrnośnych w Tarnowskich Górach (10)

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu krajowym ZD (pierwsze dwa*) (7)

Sztolnia „Czarnego Pstrąga” (7)

Zabytkowa Stacja Wodociągowa „Zawada” z XIX wieku w Karchowicach (0)

Zabytek techniki/obiekt przemysłowy o znaczeniu regionalnym ZD (do trzech***) (3)

Most wiszący w Krupskim Młynie z początków XX wieku (0)

XIX wieczny kompleks budynków górniczo-wodociągowych w Reptach Śląskich (0)

Historyczna funkcjonująca sezonowo lub nieregularnie linia kolejowa lub żegluga (lub przystanki pośrednie linii stałej) (za pierwszy przystanek** 4)

Górnośląska Kolej Wąskotorowa (przystanek końcowy: Miasteczko Śląskie) (4)

I.A. d) Obiekty militarne:

Pojedyncze zachowane obiekty forteczne ZD (za pierwsze dwa***) (2)

Polski schron bojowy nr 52 Obszaru Warownego „Śląsk” w Dobieszowicach (2)

Schron bojowy Regelbau 116 Pozycji „Górnośląskiej” w Zbroslawicach (2)

Zachowana w dużej części, dostępna linia umocnień, ważna strategicznie (pierwsze dwie) (4)

Linia umocnień z okresu międzywojennego w postaci schronów bojowych stanowiąca fragment Obszaru Warownego „Śląsk” (4)

Dodatkowe punkty za obiekty dziedzictwa kulturowego:

Obiekt będący na polskiej liście Pomników Historii ZD (dodatkowo, jeśli nie znajduje się on na liście UNESCO) (15)

Zabytkowa Kopalnia Rud Srebronośnych w Tarnowskich Górach (15)

Sztolnia „Czarnego Pstrąga” (w ramach tego samego Pomnika Historii (0)

Dodatkowe punkty za wszystkie obiekty wpisanych powyżej klas:

Za stałych przewodników obiektowych w j. polskim (za pierwsze pięć) (po 2 pkt)

Zabytkowa Kopalnia Rud Srebronośnych w Tarnowskich Górach, Sztolnia „Czarnego Pstrąga, Renesansowy XVI wieczny Zamek Wrochemów w Tarnowskich Górach, Polski schron bojowy nr 52 Obszaru Warownego „Śląsk” w Dobieszowicach, Zabytkowa Stacja Wodociągowa „Zawada” z XIX wieku w Karchowicach (10)

Za minimum dwa języki obce w ofercie przewodników obiektowych (w pierwszych pięciu) (1 pkt)

Zabytkowa Kopalnia Rud Srebronośnych w Tarnowskich Górach, Sztolnia „Czarnego Pstrąga-język angielski, niemiecki i rosyjski(4)

Własny materiał informacyjny w obiekcie, jak publikacje monograficzne, albumy (za pierwsze trzy obiekty) (1 pkt),

Zabytkowa Kopalnia Rud Srebronośnych w Tarnowskich Górach, Sztolnia „Czarnego Pstrąga, Renesansowy XVI wieczny Zamek Wrochemów w Tarnowskich Górach, Polski schron bojowy nr 52 Obszaru Warownego „Śląsk” w Dobieszowicach, Zabytkowa Stacja Wodociągowa „Zawada” z XIX wieku w Karchowicach (5)

Własny materiał informacyjny w obiekcie w językach obcych (przynajmniej dwóch) w pierwszych trzech obiektach (1 pkt)

Zabytkowa Kopalnia Rud Srebronośnych w Tarnowskich Górach, Sztolnia „Czarnego Pstrąga,(2)

Za bardzo dobry stan konserwacji i estetyki najważniejszych trzech obiektów (element uznaniowy) można doliczyć w sumie od 1 do 2 punktów dla całego regionu)

Bardzo dobry stan konserwacji wszystkich wyżej wymienionych obiektów (2)

I.B. Miejsca historyczne lub znaczące:

I.B. a) Budowle historyczne i monumenty:

Pomniki lub obiekty małej architektury [34] o znaczeniu lokalnym (do trzech****) (1)

Pomnik - armata poświęcony artylerzystom poległym w latach 1939-45 w Tarnowskich Górach (1)

Pomnik wzniesiony dla uczczenia 15 Powstańców Śląskich i harcerzy rozstrzelanych przez hitlerowców w pierwszych dniach II wojny światowej w Tarnowskich Górach (1)

Pomnik ku czci poległych Powstańców Śląskich oraz polskich patriotów zamordowanych w obozach koncentracyjnych w Miasteczku Śląskim (1)

Miejsca związane z akcją utworów literackich o krajowym znaczeniu (za pierwsze trzy) (2)

Officina ferraria abo huta i warsztat z kuźniami szlachetnego dzieła żelaznego przez Walentego Roździeńskiego teraz nowo wydana autorstwa Walentego Roździeńskiego-fragment opowiadający o kopalni srebra (2)

Miejsca związane z biografią osób o międzynarodowym znaczeniu (pierwsze trzy) (3)

Powiązania poniżej wskazanych miejsc ze znanymi osobami nie są wystarczające , aby je punktować, niemniej mogą być atrakcjami dla niektórych turystów:

- Dworek Goethego z XVIII wieku-miejsce pobytu wybitnego pisarza z epoki romantyzmu Johanna Wolfganga Goethego w roku 1790 (0)*
- Neoklasycystyczny Pałac Baildonów w Łubiu z 1869 roku-miejsce zamieszkania Johna Baidona wynalazcy pieca martenowskiego (0)*
- Zespół pałacowo-parkowy książąt Donnersmarcków w Świerkłańcu z XIX wieku-jednym z pierwszych gości był cesarz niemiecki i król Prus Wilhelm III (0)*
- Miejsca związane z biografią osób o krajowym znaczeniu (do trzech) ZD (0)*
- Dom Sedlaczka- miejsce pobytu królów Polski Jana III Sobieskiego (1683), Augusta II Mocnego (1697), Augusta III (1734) oraz dramaturga Juliana Ursyna Niecewicza (0)*
- Leśniczówka Mieczysko (Zameczek myśliwski Donnersmarcków) z przełomu XIX i XX wieku- W latach 70, XX wieku leśna rezydencja I sekretarza PZPR Edwarda Gierka (2)*
- Klasztor Kamilianów w Tarnowskich Górach-miejsce działalności franciszkanina o. Bogusława Palecznego opiekuna bezdomnych (2)*
- Miejsca związane z biografią osób o regionalnym znaczeniu (pierwsze dwa) (1)*
- Budynek dawnego zarządu dóbr hrabiów Henckel von Donnersmarcków, Pałac Donnersmarcków w Nakle Śląskim, Zespół pałacowo-parkowy w Brynku-posiadłości należące do rodu von Donnersmarck, magnatów ziemskich na Górnym Śląsku (0)*
- Miejsca związane z biografią osób innej narodowości, ważnych w skali krajowej dla tych narodowości (za pierwsze dwa) (2)*

I.B. b) Cmentarze historyczne

- Nekropolia zbiorowa znanych osobistości w skali regionu (do trzech) (2)*
- Mauzoleum Donnersmarcków w Świerkłańcu (2)*
- Kaplica Grobowa Stockmanów w Zbrostawicach (2)*
- Cmentarz wojenny żołnierzy poległych w I i II wojnie światowej w Tarnowskich Górach (2)*
- Pojedyncze miejsce pochówku osobistości znanej w skali regionu (do trzech) (1)*
- Grób Józefa Piernikarczyka (pochówek rodzinny), górnik, historyk, autora prac z dziejów przemysłu. autora dzieła „Historia górnictwa i hutnictwa na Górnym Śląsku” na cmentarzu parafialnym w Tarnowskich Górach (1)*
- Grób Teofila Królika (pochówek rodzinny) działacza narodowego na cmentarzu parafialnym w Tarnowskich Górach (1)*
- Grób por. Edwarda Kleczyńskiego, adiutanta Pułku 3. Ułanów Śląskich na cmentarzu parafialnym przy kościele św. Józefa Robotnika w Tarnowskich Górach (1)*
- Inny cmentarz zabytkowy z ciekawymi obiektami sztuki sepulkralnej*** (do dwóch) ZD (1)*
- Cmentarz Żydowski w Tarnowskich Górach (0) (nieczynny)*
- Za każdy cmentarz zabytkowy lub inną nekropolię o znacznie ograniczonej dostępności [36] – odejmuje się połowę przyznanych punktów*

I.C) Pojedyncze dzieła sztuki:

- Pojedyncze obiekty sztuki o znaczeniu regionalnym (do trzech*) (3)*
- Figury Święty Jan Nepomucen i Święty Florian, rzeźby późnobarokowe, pochodzące z pierwszej połowy XVIII wieku, kamienne, usytuowane przed budynkiem dawnego zarządu dóbr hrabiów Henckel von Donnersmarck (3)*
- Dzwonnica gwarków, drewniana na podmurowaniu z kamienia, z XVI wieku (3)*
- Figura przy kościele z rzeźbą świętego Jana Nepomucena z XVIII wieku, murowana (3)*

I.D. Muzea i wystawy (w tym skanseny, galerie, muzea techniki)

- Muzea o znaczeniu krajowym (do trzech) (8)*
- Muzeum Chleba, Szkoły i Ciekawostek w Radzionkowie (8)*
- Muzea o znaczeniu regionalnym (do trzech) (5)*
- Muzeum Instytutu Tarnogórskiego (5)*

Skansen Maszyn Parowych w Tarnowskich Górach (5)
Muzea o znaczeniu lokalnym (do trzech***) (2)
Muzeum Miejskie w Tarnowskich Górach (2)
Mini Skansen Górniczy w radzionkowie (0)
Galeria „Art Park” w Tarnowskich Górach (0)
Galeria Malarstwa „Atelier” w Radzionkowie(0)
Zorganizowane w ostatnim roku wystawy czasowe o zasięgu regionalnym* (w sumie za pierwsze trzy) (2)
Wystawa „Toalety RETRO” (Muzeum Miejskie w Tarnowskich Górach) (2)

Przy wszystkich uwzględnionych powyżej muzeach i ekspozycjach **dodatkowe** punkty za:

Wersje obcojęzyczne przewodników elektronicznych (do 2 języków za każdy:) (1)
Przewodnicy obiektowi stali (2)
Muzeum Chleba, Szkoły i Ciekawostek w Radzionkowie(2)
Przewodnicy obcojęzyczni obiektowi stali za każdy język do trzech (1)
Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie (1)
Muzeum Miejskie w Tarnowskich Górach, Muzeum Instytutu Tarnogórskiego (2)
Przewodnicy obiektowi na wcześniejsze zamówienie w przynajmniej 2 językach obcych (1)
Własny materiał informacyjny [43], wydany nie dawniej niż przed 5 laty (1)
Muzeum Chleba, Szkoły i Ciekawostek w Radzionkowie, Muzeum Miejskie w Tarnowskich Górach (2)
Sklep muzealny otwarty w godzinach pracy muzeum (1)
Muzeum Chleba, Szkoły i Ciekawostek w Radzionkowie (1)

Przy muzeach o znaczeniu **krajowym** dodatkowe punkty za:

Przy muzeach regionalnych i lokalnych punkty dodatkowe za:

Stałe godziny otwarcia (1)
Skansen Maszyn Parowych w Tarnowskich Górach, Muzeum Miejskie w Tarnowskich Górach (2)
Pojedyncze eksponaty o znaczeniu krajowym (najwyżej jeden) (1)
Własny materiał informacyjny, opracowania mniejsze (broшуry, foldery) (1)
Muzeum Miejskie w Tarnowskich Górach, Skansen Maszyn Parowych w Tarnowskich Górach (2)

I.E. Eventy kulturowe:

Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu krajowym (do dwóch) (6)
Festiwal Muzyki Kameralnej w Rybnej (6)
Regularne eventy kultury wysokiej o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)
Tarnogórskie Wieczory Muzyki Organowej i Kameralnej (4)
Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu krajowym (do trzech) (6)
Tarnogórskie Spotkania Jazzowe (6)
Regularne eventy kultury masowej o znaczeniu regionalnym (do trzech) (4)
Festiwal Orkiestr Dętych w Tarnowskich Górach (4)
Regularne inscenizacje historyczne lub militarne o znaczeniu regionalnym (do dwóch) (4)
Pochód postaci historycznych związanych z ziemią tarnogórską podczas „Gwarków” w Tarnowskich Górach (4)
Śląskie MANEWRY (4)
Regularne działanie na terenie regionu [49] grup inscenizacji historycznej (za pierwsze dwie) (5)

I.F. Funkcjonujące zakłady przemysłowe:

Z ofertą turystyczną (do dwóch) (2)

Zabytkowa Stacja Wodociągowa „Zawada” z XIX wieku w Karchowicach (2)

Z ofertą kulturową [50] (do dwóch): (2)

Zabytkowa Stacja Wodociągowa „Zawada” z XIX wieku w Karchowicach(2)

I.G. Kulturowo znacząca oferta przyrodnicza:

Park Krajobrazowy na terenie regionu (do trzech) (2)

Rezerwat przyrody na terenie regionu (Poza Parkami Narodowymi i Krajobrazowymi) do trzech) (1)

Rezerwat przyrody Segiet (1)

Ogród przy rezydencji, park kultywowany (za pierwsze dwa obiekty) (2)

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Doły Piekarskie” (2)

Zespół przyrodniczo-krajobrazowy „Park w Reptach i Dolina Dramy”(2)

Park Świerklaniecki z XIX wieku przy pałacyku książąt Donnersmacksów (0)

Park angielski z XIX wieku przy pałacu eklektycznym w Brynku (0)

Park miejski duży kultywowany (pow. od 4 ha) z obiektami sztuki (za pierwsze dwa) (2)

Park Miejski w Tarnowskich Górach (2)

Park miejski duży, kultywowany, bez obiektów sztuki* (za pierwsze dwa) (1)

Park Kunszt w Tarnowski Górach (1)

I.H. Szlaki kulturowe:

Przebiegające przez region lub jego miejscowości materialne lub realne szlaki o znaczeniu krajowym(za pierwsze trzy) (6),

Szlak Zabytków Techniki Województwa Śląskiego (6)

Przebiegające przez region materialne lub realne szlaki turystyczne o znaczeniu regionalnym (za pierwsze dwa) (3)

Szlak Architektury Drewnianej Województwa Śląskiego(3)

Szlak Powstańców Śląskich (3)

Materialne lub realne szlaki turystyczne w regionie (własne) (za pierwsze trzy) (3)

Szlak Gwarków (3)

Szlak Segiecki (3)

Wirtualne szlaki turystyczne [53], przebiegające przez teren regionu (za pierwsze trzy) (2)

Wirtualne trasy tematyczne w miejscowościach regionu (za pierwsze trzy) (1)

Trasa dla miłośników kolei i rowerzystów, Trasa dla miłośników przyrody, Szlakiem mniej znanych obiektów architektury sakralnej, Szlakiem zabytków górniczych, Szlakiem fortyfikacji tarnogórskich, Śladem Śląskich Książąt i Magnatów(9)

Podziemne trasy turystyczne stale dostępne na terenie regionu (7)

Trasy turystyczne Sztolni Czarnego Pstrąga (7)

Trasa Zabytkowej Kopalni Rud Srebrnośnych w Tarnowskich Górach (7)

Regularna oferta objazdu turystycznego z przewodnikiem (za pierwsze dwie trasy) (3)

Oferta objazdu oferowana przez Biuro Podróży Abrakas w Katowicach (Trasa Srebrna Szlaku Zabytków Techniki) (3)

Oferta objazdu turystycznego w przewodnikiem na zamówienie (za pierwsze dwie trasy) (1)

PTTK Tarnowskie Góry (1)

Kategoria II: Elementy obsługi turystycznej:**II.A. Informacja turystyczna:**

Informacja turystyczna na miejscu, regularnie czynna (2)

Punkt Informacji Turystycznej w Tarnowskich Górach (2)

Biuro Obsługi Ruchu Turystycznego przy Zabytkowej Kopalni Rud Srebrnośnych w Tarnowskich Górach (0)

Informacja w językach obcych, (za każdy język do trzech) (1)

Język angielski, niemiecki i rosyjski (3)

Przewodnicy miejscy lub terenowi na zamówienie (3)

PTTK Tarnowskie Góry (3)

Przewodnicy miejscy lub terenowi, (za każdy język do czterech) (1)

Aktualny [54] własny materiał informacyjny wysokiej jakości na temat regionu lub jego miejscowości (ogólnie) (2)

Szereg wydawnictw wydawanych przez Starostwo Powiatowe w Tarnowskich Górach oraz Urząd Miasta w Tarnowskich Górach (2)

Wersje obcojęzyczne materiału informacyjnego wysokiej jakości (każdy język do trzech) (1)

Materiały wydawane w języku angielskim i niemieckim (2)

II.B. Infrastruktura turystyczna:

Hotele 5,4,3,2,1-gwiazdkowe, hostele, schroniska, kwatery zorganizowane [56] – (za pierwsze dwa obiekty każdej kategorii) (2)

Brak hoteli wysokiej kategorii, dwa hotele średniej kategorii, 5 hotele niskiej kategorii, motel, zajazd oraz dom wycieczkowy (18)

Istniejąca oferta pakietowa [57] hoteli z usługami turystycznymi (za pierwsze dwie oferty w różnych klasach) (1)

Restauracje [58] z autentyczną kuchnią regionalną [59], (za pierwszy obiekt) (3)

„Gospoda u Wrochema” w Tarnowskich Górach (3)

Restauracje z autentyczną krajową kuchnią tradycyjną (za pierwszy inny [60] obiekt) (2)

Dworek Myśliwski w Brynku (2)

Inne restauracje (za pierwszy obiekt) (1)

Restauracja „Zodiak II” w Szalszy (1)

Dodatkowe punkty za historyczne wnętrza restauracji (za pierwsze dwa obiekty) (1)

„Gospoda u Wrochema” w Tarnowskich Górach (3)

Dodatkowe punkty za ofertę kulturową w restauracji [61] (za pierwsze dwa obiekty) (1)

„Gospoda u Wrochema” w Tarnowskich Górach (3)

Dworek Myśliwski w Brynku (2)

Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 22 (za pierwszą) (1)

Dworek Myśliwski w Brynku (2)

Dodatkowe punkty za restauracje otwarte po godzinie 24 (za pierwszą) (1)

„Gospoda u Wrochema” w Tarnowskich Górach (3)

Bistra, bary (za pierwszy obiekt) (1)

Kawiarnia „Inny Śląsk” w Tarnowskich Górach (1)

Możliwość wynajęcia [62] na miejscu autokaru, minibusa, samochodu (za pierwsze dwie oferty) (2)

Firma GoBus (4)

Wypożyczalnia samochodów „NATIONAL” przy lotnisku w Katowicach-Pyrzowicach(4)

II.C. Infrastruktura komunikacyjna:

Lotnisko z połączeniami międzynarodowymi w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (1 godzina na dotarcie) (4)

Port Lotniczy w Pyrzowicach (4)

Lotnisko z połączeniami krajowymi* w odległości mniej niż 50 km od centrum regionu (3)

Duży dworzec kolejowy [63] na miejscu (za pierwszy) (3)

Inny* dworzec kolejowy [64] na miejscu (za pierwszy) (2)

Dworzec PKP w Tarnowskich Górach (2)

Dworzec autobusowy [65] na miejscu (za pierwszy) (2)

Dworzec Autobusowy w Tarnowskich Górach(2)
Przystanek* autobusowy [66] na miejscu (za pierwszy) (1)

Autostrada lub droga szybkiego ruchu w odległości mniej niż 20 km [68] (za pierwsze dwie) (4)

Autostrada A4 (Jędrzychowice-Kraków) (4)

Droga ekspresowa lub droga główna krajowa w odległości mniej niż 10 km (za pierwsze dwie) (2)

Droga Ekspresowa S1(Pyrzowice-Mysłowice) (2)

Droga Krajowa DK11 (Bytom-Kołobrzeg) (2)

Obecność komunikacji miejskiej, gminnej, regionalnej [69] (2)

KZK GOP(2)

Całodobowa oferta taxi na miejscu (1)

TAXI Skarbek w Tarnowskich Górach (1)

Oferta powozów, bryczek i inna retro na zamówienie (za pierwszą ofertę) (1)

Wynajem zabytkowej kolejki wąskotorowej (1)

II.D. Promocja turystyczna:

Wydawanie regularnych publikacji o charakterze promocyjnym (za pierwsze 2 w ostatnim roku) (1)

Kategoria III: Pozostała oferta czasu wolnego:

III.A. Instytucje Kultury

Stała oferta [72] koncertów muzycznych* (za pierwszą ofertę) (2)

Tarnogórskie Centrum Kultury (2)

Kino stałe (za pierwszy obiekt) (2)

Kino „Olbrzym” (2)

II.B. Atrakcje krajobrazowe:

Jeziora (zdatne do kąpieli, dostępne) ze szlakami pieszymi/rowerowymi (pierwszy akwen) (2)

Jezioro Chechło-Nakło (2)

Pomniki przyrody (za pierwsze dwa) (1)

Kasztan jadalny – rosnący w ogrodzie plebanii parafii pw. św. Mikołaja w Reptach Śląskich (1)

Głaz narzutowy pochodzenia skandynawskiego przy wejściu do Parku Miejskiego w Tarnowskich Górach (1)

III.C. Oferta sportowa, edukacyjna i rekreacyjna [73]:

Baseny kryte ogólnodostępne – (za pierwszy obiekt) (2)

Park Wodny w Tarnowskich Górach (2)

Plaże morskie ogólnodostępne, plaże jeziorne, rzeczne – (za pierwszy obiekt) (2)

Plaże jeziorne przy jeziorze Chechło-Nakło (2)

Stała oferta kursów językowych [74] ogólnodostępnych (za pierwszą ofertę) (2)

Centrum Języków Obcych BABEL w Tarnowskich Górach (2)

Stałe centra sportowe [75] z ofertą ogólnodostępną (za pierwszy obiekt) (2)

MOSiR w Radzionkowie (2)

Szkoły i szkolenia sportowe ogólnodostępne (jeździeckie, lotnicze, inne) (pierwsze dwa) (1)

Ośrodek Jeździecki w Zbrostawicach (1)

Ośrodek Jeździecki „Gonitwa” w Tarnowskich Górach (1)

Lodowiska ogólnodostępne stałe (za pierwszy obiekt) (2)

Sztuczne Lodowisko w Radzionkowie (obiekt MOSiR) (2)

Kategoria IV: Inne czynniki wspierające turystykę kulturową:**IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej w regionie:**

Sanatoria i ogólnodostępne ośrodki rehabilitacji [80] (punkty za pierwsze dwa obiekty)(2)
Górnośląskie Centrum Rehabilitacji w Reptach Śląskich (3)

IV.C. Oferta turystyki biznesowej w regionie: [81]

Całoroczne centra konferencyjne (za pierwszy obiekt) (3)
Centrum Konferencyjne w hotelu „ASLAN” w Tarnowskich Górach (3)

IV.D. Oferta shoppingu w regionie: [84]

Autoryzowany punkt sprzedaży specyficznych produktów regionalnych znanych na skalę krajową (za pierwszy obiekt) (1),
Sklep „Cepelia” w Tarnowskich Górach (1)
Deptak handlowy (za pierwszy) (2)
Targowisko Miejskie w Tarnowskich Górach (2)

IV.E. Zagraniczne Partnerstwa Miast i Regionów: [85]

Istnienie zagranicznych związków partnerskich regionu lub jego miejscowości (pierwsze cztery) (1)
Békéscsaba(Węgry),Kutná Hora(Czechy),Bernburg(Niemcy),Méricourt(Francja)(4)

Suma punktów:

Potencjalne cele turystyki kulturowej (kategoria I): 269

Elementy obsługi turystycznej (kategoria II): 75

Pozostała oferta czasu wolnego (kategoria III): 20

Inne czynniki wspierające turystykę kulturową (kategoria IV): 11

Razem za wszystkie kategorie: 375 pkt.

III. Interpretacja wyników analizy potencjału:

Poniżej, w tabeli 1. zestawiono punktację szczegółową, określoną dla poszczególnych kategorii i podzakresów przeprowadzonego badania. Porównanie punktów uzyskanych w ramach oceny istnienia i znaczenia poszczególnych typów walorów oraz najważniejszych aspektów organizacji turystyki i elementów infrastruktury turystycznej pozwoli na natychmiastowe zorientowanie się zarówno w wiodących typach atrakcji, potencjalnych szansach pozyskania turystów zainteresowanych różnymi typami celów wyjazdów jak również w silnych i słabych stronach oferty miasta i mikroregionu. Opisowa część interpretacji zaprezentuje szerzej stan i podejmowane działania w zakresie organizacji turystyki oraz informacji i promocji turystycznej

Tabela 1. Punktacja ustalona w poszczególnych zakresach badania

Kategoria	Podkategoria	Uzyskane punkty	Maks. ilość punktów
I. Potencjalne cele turystyki kulturowej	I.A Zabytki, w tym:	125	475
	I.A. a. zabytki sakralne	24	122
	I. A. b. zamki i pałace	19	108
	I.A. c. inne zab. archit. i techniki	59	140
	I.A. d. obiekty militarne	8	18
	I. A. e. dodatkowe punkty	15	85
	I.B. Miejsca historyczne/znaczące	164	240
	I.B. a. Budowle hist. i monumenty	7	102
	I.B. b. Cmentarze historyczne	9	56
	I.B. c. Budowle współczesne	0	10
	I.C. Dzieła sztuki (pojedyncze)	9	72
	I.D. Muzea i Wystawy	22+12	115+90
	I.E. Eventy kulturowe	28	150
	I.F. Zakł. przemysłowe z of.tur.	4	16
	I.G. Kul. znacz.of. przyrodnicza	8	53
I.H. Szlaki kulturowe	45	106	
RAZEM za kategorię I	269	1245	
II. Elementy obsługi turystycznej	II.A. Informacja turystyczna	9	17
	II.B. Infrastruktura turystyczna	46	51
	III.C. Infrastr. komunikacyjna	20	32
	II.D. Promocja turystyczna	0	14
	Razem za kategorię II	75	114
III. Pozostała oferta czasu wolnego	III.A Instytucje kultury	4	12
	III.B. Atrakcje krajobrazowe	4	14
	III.C. Oferta sport., eduk., rekr.,	12	13
	Razem za kategorię III.	20	37
IV. Inne czynniki wspierające turystykę kulturową:	IV.A. Instytucje w regionie	0	15
	IV.B. Oferta turystyki zdrowotnej	3	16
	IV.C. Oferta turystyki biznesowej	3	11
	IV.D. Oferta shoppingu	3	11
	IV.E. Zagraniczne partnerstwa	4	4
	Razem za kategorię IV	11	57
SUMA	WSZYSTKIE KATEGORIE	375	1453

Wnioski z analizy:

Wynik waloryzacji potencjału turystyczno-kulturowego Tarnowskich Gór i powiatu ziemskiego tarnogórskiego pozwala stwierdzić, że badany mikroregion posiada średni potencjał turystyczno-kulturowy (269 pkt. w I kategorii) w dolnym przedziale tej kategorii. Ten rezultat punktowy lokuje obszar w gronie ważniejszych destynacji Górnego Śląska. Region koncentruje się na różnych typach turystyki kulturowej, w głównej mierze na turystyce dziedzictwa kulturowego i turystyce obiektów przemysłowych i technicznych. Rozwojowi typowej miejskiej turystyki sprzyja dogodne położenie komunikacyjne mikroregionu i odpowiednia infrastruktura (dobra sieć dróg, w tym Autostrada A-4 (Jędrzychowice-Kraków) oraz droga krajowa DK 11 (Bytom-Kołobrzeg) i ekspresowa S1 (Pyrzowice-Mysłowice), międzynarodowy port lotniczy w Pyrzowicach z szeregiem połączeń do ośrodków metropolitalnych w Europie (m.in. Londyn, Hamburg, Berlin), w tym licznymi lotami typu *low cost*.

Jednak oferta kulturalna miasta pozostawia wiele do życzenia. W mieście funkcjonują tylko dwie instytucje kulturalne rangi lokalnej: kino i dom kultury. Głównymi elementami oferty sportowej miasta są Aqua Park w Tarnowskich Górach i ośrodek konny w Zbrosławicach, który dzięki bogatej infrastrukturze rekreacyjnej pozwala na uprawianie kilku dyscyplin sportów jeździeckich. Główną atrakcją krajobrazową powiatu stanowi sztuczny zbiornik wodny Nakło-Chechło otoczony plażami dostępnymi sezonowo dla turystów. Oferta edukacyjna miasta opiera się na jednostkach edukacyjnych poziomu podstawowego i średniego. W mikroregionie nie ma ani jednej uczelni wyższej.

Infrastruktura noclegowa miasta jest średnio rozwinięta (5 hoteli niższych kategorii, motel, zajazd oraz dom wycieczkowy) co może stanowić problem przy konstruowaniu oferty dla bardziej wymagających turystów kulturowych. Natomiast dość urozmaicona jest oferta gastronomiczna ziemi tarnogórskiej. Na terenie mikroregionu znajduje się kilkanaście restauracji posiadających w menu bogaty wybór śląskich potraw regionalnych.

Na terenie powiatu funkcjonują dwie placówki informacji turystycznej: Punkt Informacji Turystycznej w Tarnowskich Górach oraz Biuro Ruchu Turystycznego działające przy zabytkowej kopalni Rud Srebronośnych w tymże mieście. Można tam uzyskać informacje w kilku językach obcych, udzielane przez dobrze przygotowany do obsługi personel. W obydwu punktach można także pobrać szereg bezpłatnych materiałów turystycznych oraz zakupić serie map, przewodników, informatorów kulturalnych oraz innych wydawnictw dotyczących miasta.

Jedynym biurem oferującym wynajem przewodnika miejskiego jest oddział Polskiego Towarzystwa Turystyczno-Krajoznawczego w Tarnowskich Górach. Szeroka natomiast jest oferta przewodników obiektowych oprowadzających zainteresowanych w kilku językach obcych m.in. angielskim, niemieckim i rosyjskim, głównie po najważniejszych obiektach dziedzictwa kulturowego ziemi tarnogórskiej, czyli dawnej kopalni srebra oraz „Sztolni Czarnego Pstrąga”, które w 2004 roku uzyskały statut Pomnika Historii.

Na uwagę zasługuje także e-promocja miasta i regionu tarnogórskiego. Elementem wyróżniającym jest Komputerowe Okno Tarnogórskiej Edukacji Kulturalnej KOTEK – portal internetowy przeznaczony dla dzieci, mający zachęcić mieszkańców i turystów do zapoznania się z atrakcjami kulturowymi regionu. Znajduje się tam kilkanaście animacji, zapoznających z historią obszaru, a także kulturą i obyczajami mieszkańców tej ziemi. Z uwagi na wykorzystanie multimedialnego przekazu informacji, a także swoją innowacyjną, atrakcyjną dla docelowej grupy wiekowej oprawę serwisu oraz zachęcenie do aktywnego poznawania regionu projekt współzawodniczył o przyznanie nominacji w kategorii „7 cudów funduszy europejskich” w konkursie organizowanym przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego. Kolejnym e-projektem zasługującym na uwagę, są TARNOWSKIE GÓRY °360. Jest to strona internetowa, która umożliwia odbycie wirtualnej wycieczki po centrum Tarnowskich Gór, a także obejrzenie panoramy miasta z Wieży Ratuszniczej. Główne obiekty dziedzictwa

kulturowego powiatu posiadają własne strony internetowe, które charakteryzuje bogata oprawa graficzna, a także wysoki poziom merytoryczny zawartych tam informacji. Na wyróżnienie zasługują przede wszystkim strony własne: Muzeum Chleba w Radzionkowie - jedynej tego typu instytucji muzealnej w Polsce, gdzie można odbyć wirtualną wycieczkę w dużej rozdzielczości po wszystkich salach muzealnych oraz zawierający szereg praktycznych informacji dla turystów portal kopalni Srebra w Tarnowskich Górach, również proponujący wirtualną wycieczkę po wszystkich poziomach tej industrialnej „perły” mikroregionu.

Pozytywnie na wizerunek turystyczny miasta Tarnowskie Góry wpływa dobre zagospodarowanie turystyczne oraz bogata i urozmaicona wieloma atrakcjami oferta zwiedzania korytarzy tarnogórskiej kopalni, w skład której wchodzi m.in. multimedialna prezentacja Muzeum Górniczego, spotkanie ze Skarbnikiem – legendarnym duchem Kopalni oraz Pokaz Pracy Gwarków – odbywający się w jednej z podziemnych komór i ukazujący pracę ówczesnych Gwarków. Zwiedzanie „Sztolni Czarnego Pstrąga” odbywa się w formie podziemnego przepływu łodziami. Należy zwrócić także uwagę na wykorzystanie w dynamicznej promocji obu zabytków wielu kanałów informacji m.in. poprzez stworzenie profilu na portalu społecznościowym Facebook.com oraz użycie krótkich filmów promocyjnych na portalu Youtube.com. Inne, ważne punkty widzenia uprawiania turystyki kulturowej obiekty na terenie miasta i znaczna liczba na terenie powiatu posiadają własne, autonomiczne strony internetowe bogate w informacje dotyczące ich genezy, historii i oferty turystycznej.

Aktualnie władze samorządowe mikroregionu podejmują intensywne działania dotyczące promocji istniejących walorów. Do ważniejszych zadań zrealizowanych przez nie należy promocja regionu poprzez szereg materiałów informacyjnych w postaci: broszur, ulotek i mini przewodników, bogatych w ilustracje przedstawiające pejzaż kulturowy mikroregionu. Materiały dostępne są m.in. w punkcie informacji turystycznej w Tarnowskich Górach. Władze powiatu intensywnie wykorzystują fundusze europejskie na rozwój turystyki. Jednym z finansowanych kapitałem unijnym projektów jest KOTEK oraz strona internetowa utworzona w ramach projektu pn. "Kopalnia kultury - system informacji kulturalnej o Powiecie Tarnogórskim" współfinansowanego przez Unię Europejską z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007-2013, która stanowi bogate źródło informacji na temat obiektów i instytucji kulturalnych działających na terenie powiatu. Znajdują się tutaj informacje dotyczące wszystkich atrakcji turystyczno-kulturowych mikroregionu oraz informacje praktyczne odnoszące się do bazy gastronomicznej i noclegowej, a także infrastruktury sportowej badanego powiatu. Powiat i miasto wspierają także procesy ukierunkowane na rewitalizację obiektów przemysłowych i technicznych, czego przykładem jest Zabytkowa Stacja Wodociągowa „Zawada” w Karchowicach w XIX wieku, wpisana w poczet Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego o randze krajowej. Na terenie powiatu tarnogórskiego znajdują się 4 obiekty wchodzące w skład tego systemu organizacji turystyki, co stanowi najwyższy wskaźnik wśród śląskich mikroregionów.

Znaczące zaniedbania widoczne są natomiast w zakresie rozbudowy infrastruktury turystycznej na powiatowych trasach turystycznych. Szczególnie mocno zauważalny jest brak oznakowania w terenie oraz brak tablic informacyjnych przy poszczególnych obiektach, przez co miejskie trasy turystyczne nie mogą zostać sklasyfikowane jako systemy realne, lecz pozostają na poziomie wirtualnych. Ich funkcjonowanie ogranicza się głównie do udostępniania (bogatych) zestawów informacji i map przebiegu trasy, prezentowanych wyłącznie na stronie internetowej miasta. Powoduje to deficyt wiedzy o samym istnieniu i w konsekwencji drastyczne ograniczenie turystycznego wykorzystania tych tras, a także małą rozpoznawalność samych obiektów w ich obrębie i niski poziom ich asocjacji z tematyką tras.

Konieczny wydaje się także szereg inwestycji w infrastrukturę noclegową zarówno wyższych jak i niższych kategorii, co pozwoliłoby zatrzymać jednodniowych odwiedzających

na kilkudniowy pobyt na Ziemi Tarnogórskiej. Uboga oferta eventowa powiatu z jednym tylko wydarzeniem kultury (wysokiej) o znaczeniu krajowym, którym jest Festiwal Muzyki w Rybnej sprawia, że mikroregion posiada mały potencjał turystyczny w tej formie turystyki. Konieczna wydaje się szersza promocja „Gwarków” tarnogórskich z unikatowym „pochodem” postaci historycznych związanych z tutejszym obszarem. Dzięki temu turyści w atrakcyjny sposób mogą poznać historię regionu, a także zostać zainspirowani do bardziej wnikliwego poznania atrakcji Tarnowskich Gór i okolic.

Zaniedbania w zakresie rozwoju turystyki widoczne są w postaci braku infrastruktury turystycznej na miejskich trasach turystycznych, prowadzących wzdłuż głównych atrakcji miasta, czego przykładem mogą być wirtualne trasy turystyczne po zabytkach górniczych regionu i fortyfikacjach tarnogórskich. Stworzenie systemu wizualizacji turystycznej poprzez rozbudowę i materializację tych lokalnych szlaków kulturowych, a także umieszczanie tablic turystycznych w punktach problemowych dla orientacji, dodatkowo przy odpowiedniej promocji może zachęcić większą grupę turystów do zwiedzania miasta. Konieczna wydaje się tematyizacja oferty turystycznej miasta, dlatego też potrzebne jest stworzenie tematycznego przewodnika turystycznego z opisem stworzonych specjalnie na jego potrzeby tras tematycznych (np. trasy „szlakiem srebra” dla miłośników turystyki industrialnej, „szlakiem pałaców i dworów ziemi tarnogórskiej” oraz „szlakiem drewnianej architektury sakralnej”).

Tarnowskie Góry jako postindustrialne, górnośląskie miasto stanowią naturalną destynację regionalnej turystyki kulinarnej, a przy odpowiedniej rozbudowie infrastruktury gastronomicznej oraz wykreowaniu nowych atrakcji turystycznych opartych na odpowiedniej interpretacji bogactw wchodzących w skład dziedzictwa kulinarnego Górnego Śląska wzbogaca się dodatkowo oferta turystyczna miasta. Przykładem atrakcji w tej dziedzinie jest Muzeum Chleba w Radzionkowie, będące unikatową placówką muzealną w skali krajowej i jednym z zaledwie kilku tematycznych muzeów kulinarnych w Polsce. Powyżej wspomniane działania - przy wsparciu w postaci odpowiedniej oferty obsługi dla zwiedzających - mogą sprawić, że Tarnowskie Góry i powiat tarnogórski będą postrzegane jako jedno z czołowych ośrodków turystyki przemysłowej małej wielkości.

IV. Powiat Tarnogórski jako destynacja turystyki kulturowej

Miasto i mikroregion posiadają walory istotne z punktu widzenia licznych form turystyki kulturowej. Są to przede wszystkim: **turystyka dziedzictwa kulturowego** (dwa obiekty znajdujące się wspólnie na Liście Pomników Historii), **podróże tematyczne wzdłuż szlaków** (cztery obiekty na Szlaku Zabytków Techniki Województwa Śląskiego o randze krajowej, trzy obiekty położone na Szlaku Architektury Drewnianej Województwa Śląskiego o randze regionalnej), a także **turystyka miejska** (kilkanaście obiektów zabytkowych na terenie Tarnowskich Gór), **wiejska turystyka kulturowa** (zabytki wiejskiej architektury sakralnej, kilka zespołów pałacowo-parkowych położonych w obszarze wiejskim), **turystyka kulinarna** (unikatowe w skali kraju muzeum kulinarne), **turystyka obiektów przemysłowych i technicznych** (m.in. dawna Kopalnia Rud Srebronośnych, sztolnia górnicza z XIX wieku, zabytkowa stacja wodociągowa), **turystyka „żywej historii”** (event historyczny rangi lokalnej o dużym potencjale regionalnym), **turystyka muzealna** (trzy obiekty muzealne na terenie mikroregionu, w tym jedna placówka o znaczeniu na pewno krajowym, a pod pewnymi względami nawet międzynarodowym). W mniejszym stopniu mikroregion jest atrakcyjny dla **turystyki militarnej** (kilka obiektów międzywojennych obiektów militarnych, wchodzących w skład Obszaru Warownego „Śląsk”), **turystyki biograficznej** (pobyt kilku wybitnych postaci o znaczeniu krajowym m.in. króla Jana III Sobieskiego oraz poety Juliana Ursyna Niemcewicza), a także **turystyki etnicznej** (dzieje i zabytki ziemi tarnogórskiej związane są także z państwem pruskimi narodowością niemiecką), wreszcie **regionalnej turystyki kulturowej**.

KLASYCZNE PODRÓŻE KULTUROWE (turystyka kultury "wysokiej")

Turystyka dziedzictwa kulturowego

Na terenie omawianej destynacji położone są dwa obiekty wpisane w 2004 roku na listę Pomników Historii. Najważniejszym pod względem atrakcyjności turystycznej obiektem zabytkowym na terenie miasta Tarnowskie Góry jest Zabytkowa Kopalnia Rud Srebronośnych - pokazowa kopalnia srebra, utworzona w 1976 roku przez członków Stowarzyszenia Miłośników Historii i Zabytków Ziemi Tarnogórskiej, stanowiąca unikatowy zabytek górnictwa kruszcowego w skali europejskiej. Od tamtego czasu obiekt jest uznawany za „perłę turystyczną” stereotypowo postrzeganego Górnego Śląska jak i całego regionu. Bogate zagospodarowanie turystyczne i atrakcyjna oferta programowa (możliwość zwiedzania multimedialnego muzeum górnictwa i Skansenu Maszyn Parowych z 30 eksponatami z wieku pary, 1740 metrów dawnych wyrobisk górniczych oraz udogodnienia m.in. dla osób niepełnosprawnych) przyciąga corocznie rzesze turystów z kraju i zagranicy, przede wszystkim z Niemiec, a także stanowi - mimo wysokich w porównaniu z innymi krajami kosztów zwiedzania - stały punkt programu w ofertach wycieczek polskich i zagranicznych touroperatorów po Górnym Śląsku i Polsce południowo-zachodniej. Drugim istotnym pod względem dziedzictwa kulturowego Polski i Europy obiektem jest Sztolnia Czarnego Pstrąga - dawna Głęboka Sztolnia Kopalni „Fryderyk” wybudowanej w 1834 roku, stanowiąca jednocześnie drugą główną atrakcję turystyczną w Tarnowskich Górach. Wygodna i atrakcyjna forma przemieszczania się po wyrobisku, a także dynamiczne działania promocyjne powodują, że Sztolnia Czarnego Pstrąga jest od dawna traktowana jako „obowiązkowy” obiekt podczas wycieczek do Tarnowskich Gór i w ten rejon Górnego Śląska. Stowarzyszenie Miłośników Ziemi Tarnogórskiej pracuje obecnie nad przygotowaniem wniosku aplikacyjnego o wpis kopalni i sztolni na Światową Listę Dziedzictwa Kulturowego UNESCO - dokumentacja wniosku ma zostać złożona w 2013 roku. Umieszczenie tych poprzemysłowych atrakcji turystycznych na liście ich rangę i prestiż, a także mogłoby się stać dodatkowym „magnesem” przyciągającym rzesze zagranicznych turystów zainteresowanych nie tylko zabytkami industrialnymi, ale i formalnie uznanym dziedzictwem kulturowym. Górnictwo tarnogórskie czynne przez stulecia wykuło w twardym dolomicie ponad 20.000 szybów i szybików, około 150 km chodników od bardzo wysokich (sięgających 4 metrów) do bardzo niskich (90, 70 a nawet 60 cm wysokości). Całemu labiryntowi podziemnemu towarzyszyły chodniki odwadniające (www.kopalniasrebra.pl). Dlatego też wskazane wydaje się podjęcie działań mających na celu przystosowanie także innych wyrobisk górniczych do uprawiania turystyki, co pozwoliłoby zwiększyć wskaźnik atrakcyjności turystycznej tego miasta poprzemysłowego oraz podniosłoby jego rangę regionalną do statusu krajowej, a być może w dalszej przyszłości międzynarodowej destynacji turystyki dziedzictwa i industrialnej.

Elitarna Turystyka Eventowa

W Tarnowskich Górach co roku odbywa się jeden event kultury wysokiej o randze krajowej - Festiwal Muzyki Kameralnej organizowany od 1993 roku w późnobarokowym ponad 200-letnim Pałacu znajdującym się w Rybnej. Od 2004 roku organizowany jest cykl koncertów kameralnych pod nazwą Goście Pałacu w Rybnej. Koncerty odbywają się w listopadowe niedziele i mają na celu promocję młodych muzyków. Od października 2011 roku na terenie obiektu pałacowego odbywa się Międzynarodowy Konkurs Pianistyczny. Koncerty w ramach konkursu organizowane są we współpracy z krakowskim stowarzyszeniem Piano Classic, europejskimi Instytutami Kultury oraz firmą Yamaha. W trakcie cyklu występowali już m.in.: Leonora Armellini, Eduard Stan, Tullio Forlenza, Balazs Reti. Latem pałac w Rybnej zaprasza na Muzyczne Lato - cykl koncertów odbywających się w lipcowo-sierpniowe niedziele w plenerze przypałacowym. Ze względu na ubogą

infrastrukturę kulturalną mikroregion nie stanowi aktualnie masowego celu koneserów kultury wysokiej. Konieczne wydaje się podjęcie przez władze samorządowe działań mających na celu rozbudowę infrastruktury kulturalnej ziemi tarnogórskiej. Jednym z nich jest opracowana na lata 2010-2020 Strategia Rozwoju Kultury w Powiecie Tarnogórskim. Projekt powstał w ramach projektu „Festiwal Kultury Powiatu Tarnogórskiego” i oparty jest na badaniach respondentów zamieszkujących poszczególne gminy powiatu. Główne cele strategiczne dokumentu zakładają szereg działań mających na celu przygotowanie mieszkańców do uczestnictwa w kulturze, podniesieniu kwalifikacji kadr zarządzających instytucjami kulturalnymi oraz rewaloryzacji i rewitalizacji obiektów zabytkowych na terenie powiatu, a także tworzenie nowych instytucji kulturalnych m.in. Sali widowiskowo-koncertowej. Zawarte w strategii działania mającej na celu szerszą promocję eventów kulturalnych odbywających się w powiecie, mogą przyczynić się do promocji kultury i obyczajów związanych z Ziemią Tarnogórką i stać się kolejnym „magnesem” przyciągającym inne grupy turystów kulturowych.

Turystyka muzealna

Mikroregion posiada zauważalny potencjał w zakresie tej formy turystyki. Prócz wymienionych obiektów zabytkowych, na terenie powiatu znajdują się trzy znaczące obiekty muzealne. Jednym z nich jest Muzeum Miejskie w Tarnowskich Górach z trzema stałymi wystawami prezentującymi m.in. dzieje Tarnowskich Gór w formie eksponatów związanych m.in. z historią górnictwa i hutnictwem, rzemiosłem, działalnością tarnogórskiego Kościoła Katolickiego, gmin protestanckiej i żydowskiej, koleją żelazną oraz organizacjami i stowarzyszeniami tarnogórskimi istniejącymi w mieście. Wśród tych przedmiotów na szczególną uwagę zasługują: buciki dziecięce znalezione w podziemiach tarnogórskich oraz działający model maszyny parowej. Instytucja ta istnieje od 1958 roku z inicjatywy Stowarzyszenia Miłośników Historii i Zabytków Ziemi Tarnogórskiej. W zbiorach tarnogórskiego muzeum zgromadzono wiele interesujących zabytków upamiętniających Jana III Sobieskiego oraz pamiątek związanych z tym okresem historii Polski. Ekspozycję została zaaranżowana tak, by przypominać wnętrze tureckiego namiotu. W prezentowanej kolekcji znajdują się m.in. XVIII-wieczne portrety króla. Jednym z nich jest dużych rozmiarów wizerunek Jana III Sobieskiego pędzla Niedzielskiego. Kolejną interesującą instytucją muzealną jest Muzeum Instytutu Tarnogórskiej w skład, którego wchodzi dwie wystawy „Muzeum Polskich Sił Zbrojnych na Zachodzie” oraz „Muzeum Pułku 3 Ułanów Śląskich”. Oprócz tego muzeum skupia się na edukacji, organizując warsztaty i lekcje muzealne, a także Małą Akademię Artystyczną. Każdego roku odbywa się Turniej Wiedzy o Regionie Tarnogórskim. Unikatową placówką muzealną o randze krajowej jest Muzeum Chleba, Szkoły i Ciekawostek w Radzionkowie – powstało ono w 2000 roku i od tamtej pory jest unikatowym produktem turystycznym turystyki kulinarnej w skali kraju, ponieważ placówek tego typu jest w Polsce tylko kilka. Bogaty program zwiedzania obiektu z unikatową ekspozycją urządzeń i akcesoriów piekarniczych służących do produkcji wyrobu w XIX wieku oraz wystawą dawnego sprzętu szkolnego oraz eksponowaną kuchnią przedstawiającą wygląd z przełomu XIX/XX wieku, a także m.in. możliwość udziału w warsztatach pieczenia chleba przyciągają znaczną liczbę wycieczek szkolnych oraz turystów indywidualnych z całego Śląska i reszty kraju. 1 września 2012 roku projekt został odznaczony marką ŚLĄSKIE w kategorii „dziedzictwo kulturowe regionu”. Komisja akredytacyjna doceniła tym samym znaczący wkład muzeum w rozwój turystyki województwa śląskiego.

TURYSTYKA EDUKACYJNA

Podróże studyjne i seminaryjne.

Tarnowskie Góry, jak i cały powiat są jedną z najatrakcyjniejszych destynacji turystycznych dla osób odbywających podróże studyjne po Górnym Śląsku - wizyta tutaj może uzupełnić ich wiedzę na temat dziejów górnictwa kruszcowego w Polsce i na Górnym Śląsku, na temat fragmentu życiorysu króla Jana III Sobieskiego, a także zapoznać ich ze śląską kulturą ludową oraz dziejami wielkich rodów przemysłowych zamieszkujących dawniej te tereny.

Dla studentów geologii i geografii Kopalnia Rud Srebronośnych w Tarnowskich Górach jest inspirującym obiektem do zapoznania się z dawnymi technikami wydobywania kruszców, a także jako obiekt obserwacji zmian i dynamiki form terenu powstałych w wyniku antropopresji. Sztolnia Czarnego Pstrąga stanowi idealny obiekt dla studentów turystyki, zajmujących się bliżej badaniem zjawisk zachodzących w kulturowej turystyce obiektów poprzemysłowych i technicznych. Oba obiekty, jak również Zabytkowa Stacja Wodociągowa „Zawada” w Karchowicach, a także Skansen Maszyn Parowych w Tarnowskich Górach stanowią naturalny cel podróży seminaryjnych uczestników konferencji organizowanych cyklicznie od 2004 roku przez Międzynarodowe Centrum Dokumentacji i Badan nad Dziedzictwem Przemysłowym dla Turystyki w Zabrze, gdzie poruszany jest temat przystosowywania i zagospodarowania obiektów poprzemysłowych dla potrzeb turystyki.

Podróże tematyczne i seminaryjne wzdłuż szlaków

Przez Tarnowskie Góry przebiega ważny szlak kulturowy: Szlak Zabytków Techniki Województwa Śląskiego. Na terenie powiatu tarnogórskiego znajdują się cztery obiekty wchodzące w skład tego systemu: Kopalnia Rud Srebronośnych i Sztolnia „Czarnego Pstrąga” w Tarnowskich Górach, a także Muzeum Chleba w Radzionkowie oraz Zabytkowa Stacja Wodociągowa „Zawada” w Karchowicach. System ten powstał w 2006 roku i dzięki zwiększającemu się dynamicznie ruchowi turystycznemu. Szybko osiągnął znaczenie w skali kraju, jako najważniejszy szlak o profilu industrialnym o najwyższym poziomie organizacji. Produkt ten był wielokrotnie nagradzany w konkursach m.in. na Międzynarodowych Targach Poznańskich w 2010 roku, został także w roku 2007 uznany roku za Produkt Turystyczny Roku. Rok później system został wyróżniony Złotym Certyfikatem Polskiej Organizacji Turystycznej. Przez mikroregion przebiega także Szlak Architektury Drewnianej Województwa Śląskiego, będący linearnym systemem penetracji turystycznej o znaczeniu regionalnym. Na terenie badanego powiatu znajdują się trzy drewniane kościoły z XVII wieku: w Miasteczku Śląskim, Bruśku oraz kościół filialny pw. Św. Michała w Księżym Lesie z 1494 roku. Obiekty te położone są na trasie głównej szlaku (kościół w Bruśku) oraz na tzw. pętli gliwickiej (kościół filialny w Księżym Lesie). Konieczne są działania mające na celu przyłączenie kościoła p.w. św. Jerzego w Miasteczku Śląskim do pętli gliwickiej, co pozwoli zwrócić uwagę turystów zainteresowanych drewnianą architekturą również na ten obiekt. Przez region tarnogórski przebiega sześć kolejnych szlaków turystycznych statusie wirtualnym, przeznaczonych m.in. dla miłośników fortyfikacji tarnogórskich (zwiedzanie kochbunkrów ulokowanych w różnych częściach miasta oraz zwiedzanie zabytkowego schronu z 1939 roku), dla rowerzystów i miłośników kolei (Zamek w Starych Tarnowicach, Wielki „Kanion” - tarnogórski rejon złoża rud srebra położony na terenie dawnej kopalni, Skansen Maszyn Parowych w Tarnowskich Górach) oraz dla miłośników zabytków górniczych (dawne szyby i sztolnie pokopalniane położone na terenie miasta). Należy podjąć inicjatywę mającą na celu uzyskanie funduszy na rozbudowę infrastruktury turystycznej systemów w postaci oznakowania szlaków, utworzenia tablic informacyjnych, dzięki którym turyści uzyskają ogólne informacje dotyczące poszczególnych obiektów, niezbędna jest także rozbudowa sieci parkingowej, co pozwoli przyciągnąć turystów zmotoryzowanych.

Przypadku rozwijania takiego produktu do statusu realnego, Tarnowskie Góry mogłyby stać się również ważną destynacją dla uczestników wypraw śladami wyprawy króla Jana III Sobieskiego pod Wiedeń, a także śladami życia i działalności wielkich magnatów przemysłowych, zamieszkujących te tereny w XVIII i XIX wieku.

POWSZECHNA TURYSTYKA KULTUROWA

Turystyka miejska

Tarnowskie Góry ze względu na bogaty pejzaż krajobrazu kulturowego, przy odpowiedniej rozbudowie infrastruktury kulturalnej, handlowej i rozrywkowej mogą stać się ważną dla Górnego Śląska destynacją miejskiej turystyki kulturowej. Turyści mogą tutaj podziwiać szereg zabytkowych domów m.in. Dom Sedlaczka kamienicę wybudowaną w XVI wieku gdzie bywały takie osobistości jak: król Jan III Sobieski (1683), August III Mocny (1734), Johann Wolfgang Goethe (1790) czy Julian Ursyn Niemcewicz (1821), twórca naszego hymnu Józef Wybicki. Obecnie na parterze mieści się restauracja, piętro zaś zajmuje tarnogórskie muzeum założone w 1958 roku. Turystów zainteresowanych budowlami sakralnymi przyciągnie do miasta m.in. kościół ewangelicki wybudowany przez gminę ewangelicką w 1780 roku. Na początku XX wieku obiekt ten został przebudowany na styl neoromański. Ciekawy jest także kościół parafialny św. Marcina w Starych Tarnowicach – najstarsza istniejąca obecnie świątynia na terenie miasta. Wybudowany w stylu gotyckim na początku XV wieku, kościół posiada wewnątrz bogatą dekorację malarską i sztukatorską. Do innych ważnych obiektów zabytkowych na terenie miasta zaliczyć należy także Zamek Wrochemów w Starych Tarnowicach. Renesansowy zamek z XVI wieku w ciągu stuleci był przebudowywany, m.in. zabudowano dawne krużganki wokół wewnętrznego dziedzińca, przypominające te znane powszechnie z dziedzińca zamku wawelskiego. Zamek ma kształt czworoboczny, złożony z 4 skrzydeł ugrupowanych wokół dziedzińca zbliżonego do kwadratu. Obecnie obok zamku działa Gospoda „U Wrochema” oraz hotel. Zespół Pałacowo-Parkowy w Rybnej stanowi jeden z ważniejszych punktów na mapie dziedzictwa kulturowego miasta. Późnobarokowe założenie po remoncie pełni funkcje reprezentacyjne i hotelowe. W otoczeniu pałacu znajduje się niewielki park. Kilkanaście drzew matu status pomników przyrody – są to dęby o obwodach 355 – 440 cm. Do innych ważnych atrakcji architektonicznych miasta zalicza się również rynek tarnogórski w otoczeniu kamienic mieszczańskich i podcieniowych, neorenesansowy budynek ratusza miejskiego, winiarnia Siedlaczka oraz Dom Cochlera z XVIII wieku, gdzie znajduje się najstarsza w mieście apteka. Park Wodny w Tarnowskich Górach jest jednym z najmłodszych i najbardziej rozpoznawalnych obiektów turystycznych na terenie miasta. Prócz mieszkańców korzystają z niego wycieczki dzieci i młodzieży oraz mieszkańcy dużych miast Aglomeracji Górnośląskiej. Na ofertę Parku Wodnego składają się baseny: sportowy z widownią (25 m), z falą morską, do nauki pływania, zewnętrzny, z solanką oraz basen – rzeka. Uzupełniają ją brodzik relaksowy i brodzik do masażu z jaskinią i kaskadą wodną oraz whirlpool i trzy zjeżdżalnie. Na terenie obiektu funkcjonują jeszcze: sauny (rzymska i fińska), siłownia, sala do ćwiczeń, gabinety odnowy biologicznej. Całkowita powierzchnia lustra wody wynosi ponad 1150 m². Zimą przy parku działa odkryte lodowisko dla 150 osób. W nieodległym sąsiedztwie powstaje hala sportowa. Obydwa obiekty mają szansę w przyszłości utworzyć kompleks usług sportowo-rekreacyjnych nie mający dla siebie konkurencji w tej części regionu śląskiego.

Wiejska turystyka kulturowa

Mikroregion tarnogórski proponuje swoim gościom turystów podróż śladem śląskich książy i magnatów, którzy obrali sobie ten rejon jako miejsce zamieszkania. Do najważniejszych obiektów na trasie zaliczyć należy zespół dworków i pałaców zakładanych

przez rody von Donnersmarck, Fürstenberg czy Larisch. Do najważniejszych punktów zaliczyć należy Zespół pałacowo-parkowy ksiąząt Donnersmarck w Świerklańcu, na który składa się park pałacowy, pałacyk „Dom Kawalera”, cztery rzeźby Fremieta, zespół 5 fontann, ruiny średniowiecznego zamku. „w latach 1903-1906 wg projektu Ernsta Eberharda von Ihne, nadwornego architekta cesarza Wilhelma II, który był jego jednym z pierwszych gości. Kolejnymi ważnymi obiektami zabytkowymi architektury i budownictwa są wybudowane przez tę samą rodzinę pałacyk w Nakle Śląskim wraz z założeniem parkowym, neogotycki z połowy XIX wieku, a także Leśniczówka Mieczysko z przełomu XIX i XX wieku. W latach 70, XX wieku stała się ona strzeżoną leśną rezydencją I sekretarza PZPR Edwarda Gierka. Innym ciekawym punktem turystycznym jest neoklasycystyczny Pałac Baildonów z 1869 roku z aleją kasztanowców. Współcześnie władze samorządowe, korzystając ze wsparcia funduszy europejskich podejmują działania mające na celu rewaloryzację założeń pałacowo –ogrodowych. Przykładem jest Pałac w Rybnej, gdzie w ramach funduszy europejskich podjęto szereg działań mających na celu przystosowanie go dla celów kulturalnych. Kolejnym przykładem działań w tej dziedzinie jest strona internetowa utworzona w ramach projektu pn. "Kopalnia kultury - system informacji kulturalnej o Powiecie Tarnogórskim" gdzie można odbyć wirtualną wycieczkę po założeniach pałacowo-parkowych powiatu i innych zabytkach związanych z działalnością na terenie tych ziem wielkich magnackich rodów przemysłowych m.in. po zabudowaniach dawnej papierni z XIX wieku w Kaletach oraz Spichlerz dworski z 1793 roku w Żyglinku. Pasjonaci wiejskiej architektury sakralnej znajdą tutaj kilkanaście zabytkowych obiektów sakralnych spośród których wyróżnić należy: Kościół pw. Dobrego Pasterza i mauzoleum Donnersmarcków w Świerklańcu, kaplicę Chrystusa Króla w Potępie, zbudowaną w 1672 roku na wzór Grobu Chrystusa w Jerozolimie - jeden z nielicznych tego typu obiektów na terenie Polski. Godne polecenia są także kaplice św. Marka w Żyglinie z XVIII wieku, a także kapliczka św. Jana Nepomucena w Niezdarze z końca XIX wieku, ponadto wymienione drewniane kościółki wchodzące w skład Szlaku Architektury Województwa Śląskiego - w Miasteczku Śląskim i w Księżym Lesie. Konieczne wydaje się zwiększenie środków promocji wiejskich walorów kulturowych regionu, a także proponowanie ich zwiedzania w programach wycieczek po okolicach Tarnowskich Gór. Przy rozbudowie infrastruktury agroturystycznej i gastronomicznej poszczególnych gmin wiejskich powiat będzie w stanie pozyskać również turystów kilkuniedniowych, którzy aktywnie zwiedzając region będą mieli szeroki wybór wiejskich walorów kulturowych, a także możliwość wyboru alternatywnej oferty zwiedzania regionu.

Turystyka obiektów poprzemysłowych i technicznych

W obszarze badań znajduje się kilka unikatowych w skali kraju i zagranicy obiektów poprzemysłowych. Oprócz wyżej omawianych Kopalni Rud Srebronośnych i Sztolni „Czarnego Pstrąga” w Tarnowskich Górach na uwagę zasługuje także Zabytkowa Stacja Wodociągowa „Zawada” w Karchowicach, w skład której wchodzi: budynek biura z 1895 oraz modernistyczna, ceglana pompownia z 1929 z zachowanym w komplecie wyposażeniem ruchu parowego stacji pomp na dawnych stanowiskach pracy (m.in. zespoły pompowe, turbiny i kompresory z 1925) oraz współczesnymi urządzeniami produkcyjnymi. Z kolei Szyb „Staszic” w Reptach Śląskich to kompleks budynków górniczo-wodociągowych, na które składają się dwa ośmioboczne nadszybia szybów "Staszic" (dawniej "Adolph") i "Maszynowy", kotłownia, rozdzielnia, warsztat i administracja; a także podziemne chodniki i komory na głębokości ok. 60 metrów. Zespół pompowy parowo-tłokowy firmy Starke und Hoffman zbudowany został w 1922r. Pompy takie jak te pracowały tutaj do lat 70-tych XX wieku, kiedy to system parowy zastąpiono elektrycznym. Konieczne wydają się być działania mające na celu przystosowanie kompleksu dla potrzeb turystyki. Zabytkowa drewniana dzwonnica Gwarków z dawnej kopalni kruszcu w Bobrownikach Śląskich. W XIX i na

początku XX wieku służyła pracownikom kopalni dolomitu w kamieniołomie „Blachówka”. W 1955 roku dzięki inicjatywie Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Tarnogórskiej, przeniesiono ją do centrum Tarnowskich Gór, na plac Gwarków. W Tarnowskich Górach znajduje się także Skansen Maszyn Parowych i Parowozów, gdzie można podziwiać eksponaty techniczne z XIX wieku m.in. maszyną parową napędzającą ekshaustor z 1900 roku, a także kilka parowozów wąsko i normalnotorowych pochodzących w przełomu XIX i XX wieku. Na terenie Radzionkowa znajduje się także mini skansen górniczy, w którym prezentowane jest koło zamachowe, kilka wagoników kopalnianych używanych pod ziemią oraz fragment obudowy. W miejscowości Ziemiećce można zobaczyć trzykondygnacyjny spichlerz z 1780 r. oraz dwór i oborę z żeliwnym filarami z XIX wieku. Postindustrialne atrakcje turystyczne znajdujące się w powiecie tarnogórskim odznaczają się bardzo dobrym zagospodarowaniem turystycznym oraz bogatą ofertą zwiedzania, a kompleks wodociągowy „Zawada” wpisany na listę zabytków SZT jest kolejną turystyczną „wizytówką” mikroregionu.

Turystyka Militarna

Przez teren ziemi tarnogórskiej w latach 30-tych XX wieku przebiegał Obszar Warowny „Śląsk” – polska umocniona pozycja obronna przecinająca obszar Górnego Śląska, stanowiąca znaczące pasmo warowne, broniące podstawowego rejonu przemysłowego II RP przed agresją ze strony III Rzeszy. Obecnie w mikroregionie istnieje możliwość zwiedzania bunkrów zbudowanych w latach 1934-1938, stanowiących fragment umocnień Obszaru Warownego w Niezdarze i Tapkowicach. Stanowi on najlepiej zachowany kompleks fortyfikacji międzywojennych na Śląsku. Opiekę nad obiektami militarnymi Ziemi Tarnogórskiej sprawuje stowarzyszenie na rzecz zabytków fortyfikacji „Pro Fortalicium”, które doprowadziło do utworzenia izby muzealnej w Dobieszowicach zlokalizowanej w dawnym bunkrze. W jej skład wchodzi jednoizbowy schron bojowy oraz obiekt pozorny z 1937 roku. Opiekunowie obiektu to organizacja pozarządowa, której członkami są pasjonaci wykonujący całkowicie bezpłatnie prace nad przystosowaniem obiektów militarnych dla potrzeb tarnogórskiej turystyki. Pozyskanie odpowiednich środków finansowych na promocję efektów działalności stowarzyszenia, a także zwiększone wydatki na cele przystosowawcze np. z unijnego projektu „Kopalnia Kultury w Powiecie Tarnogórskim” mogą przyczynić się do utworzenia kolejnego markowego produktu niszowej turystyki kulturowej na terenie Województwa Śląskiego.

Turystyka kulinarna

W mikroregionie znajduje się unikatowe w skali Europy Środkowo-Wschodniej Muzeum Chleba, Szkoły i Ciekawostek w Radzionkowie. Instytucja muzealna utworzona w 2000 roku, była pierwszym muzeum o tematyce kulinarnej w Polsce. Na terenie placówki turyści mogą zaczerpnąć informacje, a także wziąć aktywny udział w pieczeniu markowego produktu muzeum. Należy także podkreślić, że instytucja powstała całkowicie ze środków prywatnych. Jak mówią właściciele muzeum, powstało ono „z szacunku dla historii i z potrzeby serca”. Zgromadzone tam eksponaty zbierano przez okres 10 lat przed otwarciem obiektu, zbiór ciągle poszerzany jest o kolejne eksponaty. Są to między innymi tematyczne pocztówki, maszyny i urządzenia, narzędzia, wyposażenie wnętrza, dokumenty z okresu XIX i XX wieku oraz archiwalne dokumenty z XVI i XVII wieku. Można tam m.in. zobaczyć ekspozycję starej cukierni, wyposażenie XIX-wiecznego sklepu, wystawę urządzeń piekarniczych oraz rekonstrukcję piekarni z przełomu XIX/ XX wieku. Multimedialną atrakcją placówki jest film pokazowy pt. „Chleb” traktujący o rytuałach i szacunku do tego gatunku pieczywa, a także o historii kulinarnej produktu oraz motywie chleba w literaturze i sztuce. Główną atrakcją muzeum jest możliwość wzięcia udziału w warsztatach samodzielnego wypieku chleba. Obecnie oferta placówki skierowana jest głównie do dzieci i

młodzieży, o czym świadczy program warsztatów, a także treści edukacyjne przekazywane przez pracowników. W strukturze wiekowej ruchu turystycznego na terenie placówki widoczna jest przewaga dzieci w wieku szkolnym - od 8 do 15 roku życia. Konieczne wydaje się podjęcie działań mających na celu zachęcenie do odwiedzin także turystów w starszym wieku. Instrumentem dłużącym temu mógłby być scenariusz zwiedzania atrakcyjny dla młodzieży powyżej 15 roku życia i dorosłych odwiedzających m.in. poprzez odwołania do tradycji dzieciństwa, wprowadzenie nowych motywów edukacyjnych przeznaczonych dla tej grupy odbiorców, a także aktywne warsztaty na poziomie zaawansowanym, m.in. wprowadzenie do programu zajęć trudniejszych wypieków lub bogatszych form dekoracji gotowych wyrobów. Pozwoliłoby to na poszerzenie „targetu” turystycznego, a także na zwiększenie zysków placówki zdominowanej obecnie przez odwiedzające ją wycieczki szkolne. Powiat tarnogórski jest naturalną destynacją kulinarną z powodu bogatej w przepisy kulinarne kuchni typowej dla obszaru Górnego Śląska. Rozbudowa infrastruktury gastronomicznej i jej tematyzacja w postaci zawarcia w kartach dań zarówno typowych, jak i niszowych dań kuchni regionalnej pomoże zaistnieć ziemi tarnogórskiej na turystyczno-kulinarnej mapie Polski. Także działania władz samorządowych przy tworzeniu unikatowych produktów turystycznych w oparciu o gastronomię (np. tematyczna wioska chleba, „żywe” Muzeum Kuchni Śląskiej) mogą wspomóc rozwój tej obecnie coraz bardziej docenianej formy turystyki kulturowej.

Turystyka etniczna

Powiat tarnogórski jest mikroregionem, dzieje współkształtowała także znaczna grupa niemieckich arystokratów. Po trzech wojnach śląskich w połowie XVIII wieku ziemia tarnogórska – tak jak i większość Śląska – dostała się pod władanie Hohenzollernów i stała się częścią Królestwa Pruskiego. Turystów z Niemiec zainteresuje kilka obiektów sakralnych i pałacowych, należących niegdyś do niemieckich magnatów przemysłowych. W szczególności godne polecenia są posiadłości należące do rodu von Donnersmarck. Zespół pałacowo-parkowy księżąt Donnersmarcków w Świerklańcu z parkiem świerkłanieckim w stylu renesansowym wybudowany w drugiej połowie XIX wieku stanowi dziś „perłę” architektoniczno-przyrodnicza regionu. Leśniczówka Mieczysko (zameczek myśliwski Donnersmarcków) z przełomu XIX i XX wieku oraz budynek dawnego zarządu dóbr hrabiów Henckel von Donnersmarck stanowią przykład sztuki architektury obiektów gospodarczych z przełomu XVIII/XIX wieku. Niemieccy odwiedzający będą mieli także okazję odwiedzić Kościół pw. Dobrego Pasterza i mauzoleum Donnersmarcków w Świerklańcu - kompleks obiektów sakralnych, na który składają się neogotycki kościółek wraz z kaplicą grobową Donnersmarcków - wybudowany w latach 1896-1897 projektu Juliusza Raschdorfa. Neobarokowy pałac baronów von Fürstenberg z 1889 roku w Miedarach - Kopaninie wybudowany przez ród magnatów przemysłowych z Westfalii wraz z 6-hektarowym parkiem stanowi unikatowy przykład architektury neobaroku w regionie. Obecnie w pałacu siedzibę ma Dom Pomocy Społecznej - ze względu na status budynku użyteczności publicznej obiekt ten ma ograniczoną dostępność. Korzystne byłoby znalezienie rozwiązania umożliwiającego przystosowanie tego zabytkowego obiektu do potrzeb turystyki i udostępnienie go choćby w części, bez zmiany jego przeznaczenia. Tarnogórskie „rezydencje” mają potencjał wystarczający do włączenia ich na listę szlaku kulturowego, którego tematem przewodnim byłyby materialne ślady życia i działalności gospodarczej XIX-wiecznych rodów przemysłowych Europy.

Turystyka „żywej” historii

Co roku we wrześniu podczas „Gwarków” na rynku tarnogórskim rozpoczyna się Historyczny Pochód postaci historycznych związanych z ziemią tarnogórską. W skład korowodu wchodzi m.in. Władze Miejskie i zaproszeni goście, Chłop Rybka z rodziną i bryłą

wyoranego kruszcu, Skarbnik, Hans Sedlaczek (częstujący na Rynku winem), Król Jan III Sobieski, Husaria i Pancerni, Król August II Mocny, hrabina Königsmarck, damy dworu, kowal, poeci: Julian Ursyn-Niemcewicz, Józef Wybicki, Ignacy Krasicki, Johann Wolfgang von Goethe oraz cesarz Wilhelm II i adiutanci, książe Guido Hanckel von Donnersmarck oraz księżna Donnersmarck - konno. Pochód co roku przyciąga setki mieszkańców Tarnowskich Gór i okolicy. Ze względu na dużą liczbę znaczących dla kraju i zagranicy postaci historycznych, a także połączenie ich życiowych losów z regionem tarnogórskim stanowi on ciekawą „wizytówkę” miasta na tle regionów, a przy odpowiedniej promocji i zwiększeniu poziomu atrakcji ten event historyczny może stać się markowym produktem turystyki „żywej historii” w regionie.

Turystyka biograficzna

Tarnowskie Góry są jedną z ważniejszych destynacji turystyki biograficznej na Górnym Śląsku. Z historią miasta związane jest kilka epizodów z wielkimi postaciami historycznymi w roli głównej. Do szczególnie godnych polecenia w tej materii obiektów „biograficznych” zaliczyć należy Dom „Sedlaczka” - obecnie restaurację i winiarnię, gdzie bywały takie znakomitości jak: król Jan III Sobieski (1683), August III (1734), Johann Wolfgang von Goethe (1790) czy Julian Ursyn Niemcewicz (1821) oraz twórca naszego hymnu Józef Wybicki. Neoklasycystyczny Pałac Baildonów z 1869 r. z aleją z kasztanowców w Łubiu stanowi ciekawy punkt na trasie wycieczek śladami życia Johna Baildona- XIX-wiecznego, angielskiego przemysłowca, który jest wynalazcą pieca martenowskiego. Natomiast dobra należące kiedyś do Donnersmarcków stanowią wizytówkę architektury rezydencjonalnej okresu pruskiego na ziemiach Górnego Śląska.

Regionalna turystyka kulturowa

Liczne z wymienionych powyżej obiektów i wydarzeń, znajdujących się lub odbywających na terenie Tarnowskich Gór i w okolicach, mogłyby stać się elementami multitematycznego regionalnego szlaku kulturowego, eksponującego bogatą w wydarzenia historię oraz kulturową różnorodność Śląska. Z pewnością w przestrzeni takiego systemu powinny się znaleźć: Kopalnia Rud Srebrnośnych i Sztolnia „Czarnego Pstrąga” w Tarnowskich Górach oraz Zabytkowa Stacja Wodociągowa w Karchowicach „ZAWADA” na Szlaku Dziedzictwa Poprzemysłowego Śląska jako „perły” postindustrialne regionu. Posiadłości von Donnersmarcków w Miasteczku Śląskim, Świbiu oraz Nakle Śląskim mogłyby stanowić ciekawe ogniwa na potencjalnym (wirtualnym) Szlaku Dziejów Państwa Pruskiego na Ziemiach Polskich w XVIII-XX wieku. Natomiast Muzeum Chleba w Radzionkowie mogłoby stanowić jeden z obiektów kluczowych, a może nawet główną „wizytówkę” przyszłego Śląskiego Szlaku Kulinarnego. Stworzenie takich szlaków wymagałoby ściślejszego porozumienia organizacji turystycznych w województwach: Śląskim, Opolskim i Dolnośląskim. Opracowanie wspólnej strategii marketingowej oraz szereg działań mający na celu materializację systemów w dużym stopniu podniosłoby atrakcyjność turystyczną m.in. tego mikroregionu poprzez regionalny szlak kulturowy, współcześnie bardzo istotny dla rozwoju turystyki element zagospodarowania turystycznego, a jednocześnie nowy „magnes” dla rozwoju ruchu turystycznego w tym obszarze badań.